PREZES
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W BYDGOSZCZY
ul. Długa 47, 85-034 Bydgoszcz
Tel. 52 345-56-44, Fax 52 345-56-17
E-mail: bydgoszcz@uokik.gov.pl

Bydgoszcz, dnia 27 września 2011 r.

Znak: RBG-61-12/11/MB-Sz

DECYZJA Nr RBG - 16/2011

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę, stosowaną przez **Olsztyńską Grupę Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie,** polegającą na zamieszczeniu we wzorcu umownym *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School* postanowień umownych o następującej treści:

1. **„Czesne nie podlega zwrotowi w przypadku rezygnacji przez Usługobiorcę z usług świadczonych przez Usługodawcę lub w przypadku faktycznego zaprzestania korzystania przez niego z usług Usługodawcy",**

2. **„Wysokość czesnego oraz opłat za wyżywienie będzie waloryzowana na początku każdego roku kalendarzowego o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłoszonych przez GUS w Monitorze Polskim. Zmiana wysokości należności, o których mowa w zdaniu poprzednim nie będzie wymagała zmiany niniejszej Umowy. Usługodawca poinformuje Usługobiorcę o nowej wysokości czesnego na piśmie, minimum 7 dni przed terminem płatności kolejnej raty czesnego";**

3. **„Strony zgodnie postanawiają, iż Usługodawca może rozwiązać niniejszą Umowę ze skutkiem natychmiastowym w przypadku zaistnienia następujących okoliczności:**
   1. Usługobiorca będzie zalegał z płatnościami za świadczone usługi za dwa pełne okresy płatności lub
   2. (…)
   3 (…).;

4. **„My niżej podpisani ……. jako przedstawiciele ustawowi małoletniego ……. niniejszym przenosimy nieodpłatnie na Olsztyńską Grupę Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie, prowadzącą przedszkole pod nazwą**

Przedszkole Art School z siedzibą w Olsztynie przy ul. Janowicza 2A, autorskie prawa majątkowe do wszelkich utworów stworzonych przez małoletniego …… w ramach zajęć organizowanych przez w/w Przedszkole",

które są postanowieniami umownymi wpisanymi - na podstawie art. 479^{45} Kodeksu postępowania cywilnego - do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, co stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów opisaną w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* i **stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 12 lipca 2011r.**

II. Na podstawie art. 27 ust. 4 w związku z art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

określa się Olsztyńskiej Grupie Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie następujące **środki usunięcia trwających skutków naruszenia** zbiorowych interesów konsumentów:

1. przesłanie, za potwierdzeniem odbioru, wszystkim swoim klientom, z którymi ww. przedsiębiorca zawarł umowy o świadczenie usług w przedszkolu Art School w oparciu o wzorzec umowny *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School*, treści punktu I sentencji niniejszej decyzji drukowanej na formacie A4 czarną czcionką w rozmiarze co najmniej 14, **w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji,**
2. przedstawienie konsumentom propozycji zmian w dotychczas zawartych i nadal obowiązujących umowach, zawartych w oparciu o kwestionowany wzorzec umowny *Umowy o świadczenie usług w przedszkolu Art School* w zakresie niezbędnym do usunięcia nieprawidłowości wskazanych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji, **w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.**

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (**dalej: Prezes UOKiK**) przeprowadził postępowanie wyjaśniające, mające na celu wstępne ustalenie, czy wzorce umowne stosowane przez Olsztyńską Grupę Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie zawierają niedozwolone postanowienia umowne, a co za tym idzie, czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów uzasadniające podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach, tj. art. 479^{38}§1 i art. 479^{39} k.p.c. w związku z art. 385^{1}-385^{3} k.c. oraz mające na celu wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowań w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów poprzez stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

W wyniku wstępnej kontroli wzorca umownego *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School* zaszło podejrzenie stosowania przez Olsztyńską Grupę Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie (**dalej również: Olsztyńska Grupa Edukacji Dziecięcej, EDU lub Spółka**) praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na zamieszczaniu we wzorcu umownym postanowień wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Mając na uwadze dokonane ustalenia, Prezes UOKiK wszczął w dniu 30 czerwca 2011r. – Postanowieniem Nr RBG-112/2011 – postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez Olsztyńską Grupę Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie, praktyk naruszających

zbiorowe interesy konsumentów, polegających na zamieszczeniu we wzorcu umownym *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School* postanowień umownych o następującej treści:

1. **„Czesne nie podlega zwrotowi w przypadku rezygnacji przez Usługobiorcę z usług świadczonych przez Usługodawcę lub w przypadku faktycznego zaprzestania korzystania przez niego z usług Usługodawcy",**

2. **„Wysokość czesnego oraz opłat za wyżywienie będzie waloryzowana na początku każdego roku kalendarzowego o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłoszonych przez GUS w Monitorze Polskim. Zmiana wysokości należności, o których mowa w zdaniu poprzednim nie będzie wymagała zmiany niniejszej Umowy. Usługodawca poinformuje Usługobiorcę o nowej wysokości czesnego na piśmie, minimum 7 dni przed terminem płatności kolejnej raty czesnego";**

3. **„Strony zgodnie postanawiają, iż Usługodawca może rozwiązać niniejszą Umowę ze skutkiem natychmiastowym w przypadku zaistnienia następujących okoliczności:**
   1. Usługobiorca będzie zalegał z płatnościami za świadczone usługi za dwa pełne okresy płatności lub
   2. (…)
   3 (…).;

4. **„My niżej podpisani ……. jako przedstawiciele ustawowi małoletniego ……. niniejszym przenosimy nieodpłatnie na Olsztyńską Grupę Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie, prowadzącą przedszkole pod nazwą Przedszkole Art School z siedzibą w Olsztynie przy ul. Janowicza 2A, autorskie prawa majątkowe do wszelkich utworów stworzonych przez małoletniego …… w ramach zajęć organizowanych przez w/w Przedszkole",**

które są postanowieniami umownymi wpisanymi - na podstawie art. 479^{45} Kodeksu postępowania cywilnego - do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, co może stanowić praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów opisaną w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. *o ochronie konkurencji i konsumentów*.

Olsztyńska Grupa Edukacji Dziecięcej pismem z dnia 15 lipca 2011r. ustosunkowała się do postawionych zarzutów. Spółka wyjaśniła, iż zaniechała stosowania kwestionowanych zapisów umownych (dokonała zmian we wzorcu w dniu 18 kwietnia oraz 12 lipca 2011r.), na potwierdzenie czego przedłożyła przykładową umowę oraz poprawiony wzorzec umowny oferowany konsumentom od dnia 12 lipca 2011r. Olsztyńska Grupa Edukacji Dziecięcej wyjaśniła, iż nigdy świadomie nie chciała narazić interesów swoich kontrahentów oraz wskazała, iż nie posiadała wiedzy na temat Rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Na marginesie Spółka wskazała, iż dwie ostatnie klauzule zakwestionowane przez Prezesa UOKiK, trudno jest porównywać do postanowień wzorców umownych stosowanych przez szkoły wyższe. W jej opinii inna jest sytuacja studenta a inna dziecka, czy jego rodzica. Spółka przedłożyła informację o przychodzie osiągniętym w 2010r. oraz stosowne dokumenty.

Prezes UOKiK zawiadomił EDU o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz o możliwości zapoznania się z aktami sprawy (pismo z dnia 18 sierpnia 2011r.). Z powyższego uprawnienia skarżony przedsiębiorca nie skorzystał.

Prezes UOKiK ustalił następujący stan faktyczny:

Olsztyńska Grupa Edukacji dziecięcej EDU Sp. z o.o. jest przedsiębiorcą wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000339044 (rejestracji dokonano dnia 22 października 2009r.).

Zgodnie z wpisem, przedmiotem działalności przedsiębiorcy jest m.in. wychowanie przedszkolne, działalność wspomagająca edukację.
(dowód: kopia Odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego, karta 11 - 13).

W związku z prowadzoną działalnością, EDU wprowadziło i stosowało wzorzec umowny *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School,* który zawierał m.in. następujące zapisy:

1. **„Czesne nie podlega zwrotowi w przypadku rezygnacji przez Usługobiorcę z usług świadczonych przez Usługodawcę lub w przypadku faktycznego zaprzestania korzystania przez niego z usług Usługodawcy",**

2. **„Wysokość czesnego oraz opłat za wyżywienie będzie waloryzowana na początku każdego roku kalendarzowego o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłoszonych przez GUS w Monitorze Polskim. Zmiana wysokości należności, o których mowa w zdaniu poprzednim nie będzie wymagała zmiany niniejszej Umowy. Usługodawca poinformuje Usługobiorcę o nowej wysokości czesnego na piśmie, minimum 7 dni przed terminem płatności kolejnej raty czesnego";**

3. **„Strony zgodnie postanawiają, iż Usługodawca może rozwiązać niniejszą Umowę ze skutkiem natychmiastowym w przypadku zaistnienia następujących okoliczności:**
   1. Usługobiorca będzie zalegał z płatnościami za świadczone usługi za dwa pełne okresy płatności lub
   2. (…)
   3 (…).;

4. **„My niżej podpisani ……. jako przedstawiciele ustawowi małoletniego ……. niniejszym przenosimy nieodpłatnie na Olsztyńską Grupę Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie, prowadzącą przedszkole pod nazwą Przedszkole Art School z siedzibą w Olsztynie przy ul. Janowicza 2A, autorskie prawa majątkowe do wszelkich utworów stworzonych przez małoletniego …… w ramach zajęć organizowanych przez w/w Przedszkole",**

(dowód: wzorzec umowny, karta 4 - 10)

W toku niniejszego postępowania skarżony przedsiębiorca przygotował wzorzec umowny, z którego wykreślił wszystkie cytowane powyżej postanowienia. Nowy wzorzec umowny EDU oferuje konsumentom od dnia 12 lipca 2011r.
(dowód: pismo z dnia 15 lipca 2011r., karta 17, wzorzec umowny, karta 20 – 26)

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Podstawą do rozstrzygania sprawy w oparciu o przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów [**dalej: ustawa *o ochronie (…)***] jest uprzednie zbadanie przez Prezesa UOKiK, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło, pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasad podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami skarżonego przedsiębiorcy. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie *o ochronie (…)*.

Przepis art. 24 ust. 1 ustawy *o ochronie (…)* stanowi, iż *„Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.*", natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż *„Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do*

rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (…).

Oceny, czy w danym przypadku mamy do czynienia z praktyką określoną w ww. przepisie, należy dokonać na podstawie ustalenia łącznego spełnienia trzech przesłanek, którymi są:

- **działania przedsiębiorcy,**
- **bezprawność tych działań,**
- **naruszenie zbiorowego interesu konsumentów.**

Działanie przedsiębiorcy

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy *o ochronie (…)* ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jednolity: Dz.U. z 2010r., Nr 220, poz. 1447, z późn. zm.), a także: a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej; b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu; c) osobę fizyczną, która posiada kontrolę nad co najmniej jednym przedsiębiorcą, choćby nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli podejmuje dalsze działania podlegające kontroli koncentracji; d) związek przedsiębiorców (…). Przepis art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej definiuje działalność gospodarczą jako zarobkową działalność wytwórczą, handlową, budowlaną, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą.

Spółka jest osobą prawną wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego. Prowadzona przez nią działalność gospodarcza wykonywana jest w sposób zorganizowany, ciągły i ma charakter zarobkowy. Wobec powyższego, należy stwierdzić, iż EDU jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 ustawy *o ochronie (…)*.

Bezprawność działań i naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Ad I

Jak wspomniano wyżej, zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy *o ochronie (…)*, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} *Kodeksu postępowania cywilnego* (dalej również: rejestr).

Należy w tym miejscu wskazać, iż wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479^{36} – 479^{45} k.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów **(dalej: SOKiK)** i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Przepis art. 479^{43} k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479^{45} § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo

zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecznictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „(…)„(…) ***stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479[45] § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (…)*** **oraz, że *„wpis postanowienia wzorca do rejestru skutkuje tym, że zakazane jest posługiwanie się wpisaną klauzulą we wszystkich wzorcach umów (…) w oderwaniu od rodzaju umowy lub gałęzi gospodarki, w której umowa została zawarta".*** W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że *„(…) praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a u.o.k.ik. obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (…). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a u.o.k.ik. znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (…)".*

Nie jest zatem konieczna dokładna literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Ad 1) W wyroku z dnia 20 października 2005r. (sygn. akt XVII Amc 78/05) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany **pod poz. 625 do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** o treści: *„W przypadku rezygnacji studenta z nauki w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi";* w wyroku z dnia 2 kwietnia 2006r. (sygn. akt XVII AmC 19/05) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany **pod poz. 1297 do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** o treści: *"Opłaty w postaci wpisowego oraz czesne nie podlegają zwrotowi".*

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził, iż tego rodzaju zapis stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385^1 § 1 k.c. i art. 386^3 pkt 12 i 13 k.c. Zdaniem Sądu tego rodzaju postanowienia rażąco naruszają interesy konsumentów i związane są z zasadami odpowiedzialności z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań. W ocenie Sądu, „słabsza" strona umowy – konsument, nie może ponosić jednostronnie ujemnych konsekwencji w przypadku rezygnacji z kontynuowania określonego stosunku prawnego (odstąpienia od umowy) w szczególności, gdy strona nie spełniła świadczenia wzajemnego. Ponadto omawiana klauzula wprowadza zasadę, od której nie przewiduje się wyjątków, bowiem w każdym przypadku odstąpienia konsumenta od umowy, nawet jeśli przyczyna odstąpienia leży po stronie przedsiębiorcy (np. rażące naruszenie zasad umowy w zakresie opieki nad dzieckiem, konieczność zamknięcia przedszkola na skutek decyzji właściwych organów administracji lub w następstwie zdarzeń wynikających z działania siły wyższej, wprowadzenie podwyżki opłat niezaakceptowanych przez konsumenta), konsument poniesie negatywne skutki.

W zawiązku z powyższym należy uznać, iż klauzule wpisane do rejestru jak i kwestionowany zapis stanowią niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385^3 pkt 12 i 13 k.c., bowiem ich **celem jest zatrzymanie wniesionego przez konsumenta czesnego bez względu na to, czy konsument skorzystał z usług czy też nie oraz bez względu na przyczynę odstąpienia od umowy, czego skutkiem jest naruszenie interesów ekonomicznych konsumentów.**

Z powyższych względów porównywane zapisy należy uznać za tożsame.

Ad 2) W wyroku z dnia 5 października 2005r. (sygn. akt XVII Amc 20/05) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany **pod poz. 643 do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** o treści: *„Wysokość*

czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia"; w wyroku z dnia 10 kwietnia 2003r. (sygn. akt XVII Amc 17/01) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany **pod poz. 59 do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** o treści: *„Czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego".*

Cytowane postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy i stanowią niedozwolone postanowienie, o którym mowa w art. 385^3 pkt 20 k.c., albowiem przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

Należy wskazać, iż przedsiębiorcy przysługuje prawo do podwyższania wysokości czesnego, opłat żywieniowych z ważnych przyczyn, jednakże konsument powinien mieć zagwarantowane prawo do odstąpienia od zawartej umowy, gdy nie akceptuje podwyżki np. z przyczyn braku możliwości poniesienia jej kosztów.

Z uwagi na powyższe, należy stwierdzić, iż zarówno klauzule wpisane do rejestru jak i kwestionowany zapis zmierzają do **pozbawienia konsumenta możliwości odstąpienia od umowy w przypadku podwyższenia czesnego, co godzi w interesy ekonomiczne konsumentów.**

Z powyższych względów porównywane zapisy należy uznać za tożsame.

Ad 3) W wyroku z dnia 27 lutego 2006r. (sygn. akt XVII Amc 105/04) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany **pod poz. 726 do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** o treści: *„Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów";* w wyroku z dnia 27 marca 2006r. (sygn. akt XVII Amc 40/05) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany **pod poz. 754 do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** o treści: *„Nieopłacenie zajęć w przedstawionych wyżej terminach powoduje skreślenie z listy uczestników bez zwrotu wpłaconej wcześniej kwoty".*

W ocenie Prezesa UOKiK, dobre obyczaje we wzajemnych relacjach przedsiębiorcy i konsumentów wymagają, aby w omawianym przypadku zastosowanie znalazł przepis art. 491 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Dopiero zatem po upływie dodatkowego, wyznaczonego konsumentowi terminu do wykonania świadczenia pieniężnego, przedsiębiorca winien mieć zapewnione prawo do odstąpienia od umowy i skreślenia dziecka z listy wychowanków.

Z uwagi na powyższe, należy stwierdzić, iż zarówno klauzule wpisane do rejestru jak i kwestionowany zapis kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jego interesy, bowiem **przyznają przedsiębiorcy prawo do rozwiązania umowy z konsumentem, bez wezwania go do uiszczenia opłaty.**

Z powyższych względów porównywane zapisy należy uznać za tożsame.

Ad 4) W wyroku z dnia 6 kwietnia 2006r. (sygn. akt XVII Amc 48/05) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany **pod poz. 758 do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,** o treści: *„Student przenosi na Uczelnię autorskie prawa majątkowe do swojej pracy dyplomowej (licencjackiej, inżynierskiej lub magisterskiej) przygotowanej w ramach studiów realizowanych w SWSPiZ. Przeniesienie praw autorskich następuje nieodpłatnie na wszystkich polach eksploatacji, określonych w art. 50 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych".*

Cytowane postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, albowiem przewiduje iż przeniesienie praw autorskich następuje nieodpłatnie na wszystkich polach eksploatacji, co może być źródłem dodatkowych dochodów przedsiębiorcy. Zamieszczenie tego rodzaju zapisu we wzorcu umownym niezwiązanym bezpośrednio z dysponowaniem prawami autorskimi (w niniejszym przypadku

dotyczącym świadczenia usług w przedszkolu) może doprowadzić do wyrobienia u konsumenta błędnego przekonania, że ma obowiązek nieodpłatnego przekazania przedsiębiorcy wszelkich praw autorskich do utworów, na wszystkich polach eksploatacji.

Należy wskazać, iż umowa o świadczenie usług w przedszkolu jest umową terminową, w trakcie jej trwania dziecko uczęszcza na zajęcia i dopiero w tym czasie może powstać utwór w rozumieniu art. 1 prawa autorskiego. Reasumując, należy stwierdzić, iż w momencie zapisywania dziecka do przedszkola nie istnieje przedmiot autorskiego prawa majątkowego, stąd niemożliwe jest przeniesienie tego prawa. Ustawodawca wyraźnie wskazał, iż umowy dotyczące dzieł przyszłych, które obejmują wszelkie utwory twórcy lub wszelkie utwory danego rodzaju są nieważne. Natomiast dopuszczalne są umowy dotyczące całego dotychczasowego dorobku autora. [1]

Z uwagi na powyższe, należy uznać, iż zarówno klauzula wpisana do rejestru jak i kwestionowany zapis kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jego interesy, bowiem przewidują **nieodpłatne przeniesienie na przedsiębiorcę praw autorskich do wszelkich utworów na wszystkich polach eksploatacji, co narusza interesy ekonomiczne konsumentów.**

Z powyższych względów zapis wpisany do rejestru oraz stosowany przez Spółkę należy uznać za tożsame.

Odnosząc się do twierdzeń Spółki, Prezes UOKiK pragnie wskazać, iż nie kwestionuje możliwości prezentowania prac wykonanych przez dzieci, lecz jedynie sposób uregulowania kwestii przenoszenia praw autorskich we wzorcu umownym. W ocenie Prezesa UOKiK zakwestionowane postanowienie narusza również art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994r. *o prawie autorskim i prawach pokrewnych* [tekst jednolity: Dz. U. z 2006, Nr 90, poz. 631; dalej: prawo autorskie]. Zgodnie z brzmieniem ww. przepisu nieważna jest umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych w części dotyczącej wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy mających powstać w przyszłości.

Konkludując, Prezes UOKiK dokonując oceny, czy powyższe postanowienia stosowane przez EDU mieszczą się w hipotezach klauzul wpisanych do rejestru postanowień umownych uwzględnił przede wszystkim kryterium celu, jakiemu służy kwestionowana klauzula, a co za tym idzie, jakie skutki wywołuje lub może wywołać dla konsumentów. W konsekwencji Prezes UOKiK stwierdził, iż analizowane klauzule mieszczą się w hipotezach klauzul wpisanych do rejestru. Czynniki, które przesądziły o uznaniu tożsamości badanych klauzul z klauzulami rejestrowymi to zatem nie jedynie brzmienie klauzul, a cel, jakiemu służy kwestionowana klauzula, kontekst umieszczenia klauzuli w rejestrze, a także kryterium podobieństwa stanu faktycznego, będącego podstawą oceny abuzywności danej klauzuli.

W myśl art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie (…)* stosowanie postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Mówiąc o „zbiorowym interesie konsumentów" należy zaznaczyć, iż ustawa *o ochronie (…)* nie podaje jego definicji, wskazując jednak w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem często lub nawet powszechnie stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy.

W niniejszej sprawie bez wątpienia mamy do czynienia z naruszeniem praw licznej grupy konsumentów, wszystkich konsumentów będących klientami Spółki, jak i potencjalnych zainteresowanych, którzy mogą zawrzeć z nią umowę o świadczenie usług przedszkolnych. Tak więc, w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie przedsiębiorcy nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz mamy do czynienia z naruszonymi uprawnieniami określonego kręgu konsumentów, których

[1] J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Ćwiąkalski, R. Markiewicz, E. Traple, *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, Dom Wydawniczy ABC, 2001, wyd. II. – źródło Lex.

sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej, licznej grupy obecnych i przyszłych kontrahentów przedsiębiorcy.

Reasumując, skoro wykazano powyżej, iż kwestionowane zapisy wzorca umownego *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School* są tożsame z klauzulami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, to posługiwanie się nimi w obrocie konsumenckim uznać należy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W związku ze spełnieniem przesłanek wynikających z art. 24 ust 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie (...)* należało zachowanie wymienionego przedsiębiorcy uznać za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Jednakże zgodnie z art. 27 ust. 1 i 2 ustawy *o ochronie* (…) nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. W związku z rozpoczęciem oferowania przez skarżonego przedsiębiorcę nowego wzorca umownego zmienionego w zakresie postanowień z punktu I sentencji decyzji, Prezes UOKiK wydał decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 12 lipca 2011r., tj. w dacie wprowadzenia do obrotu prawnego nowego wzorca umownego, z którego całkowicie wyeliminowano kwestionowane zapisy.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie I sentencji decyzji.

Ad II

Zgodnie z art. 27 ust. 4 w związku z art. 26 ust. 2 ustawy *o ochronie(…)*, w przypadku decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającej zaniechanie jej stosowania, Prezes UOKIK może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania nakazu, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i formie określonej w decyzji. Może również nakazać publikację decyzji w całości lub w części na koszt przedsiębiorcy.

Mając na uwadze powyższe przepisy oraz stan faktyczny niniejszej sprawy, Prezes UOKiK uznał za celowe określenie dla EDU następujących środków usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów:

1. przesłanie, za potwierdzeniem odbioru, wszystkim swoim klientom, z którymi ww. przedsiębiorca zawarł umowy o świadczenie usług w przedszkolu Art School w oparciu o wzorzec umowny *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School*, punktu I sentencji niniejszej decyzji drukowanej na formacie A4 czarną czcionką w rozmiarze co najmniej 14, w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji,
2. przedstawienie konsumentom propozycji zmian w dotychczas zawartych i nadal obowiązujących umowach, zawartych w oparciu o kwestionowany wzorzec umowny *Umowy o świadczenie usług w przedszkolu Art School* w zakresie niezbędnym do usunięcia nieprawidłowości wskazanych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji, w terminie dwóch miesięcy od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

W ocenie Prezesa UOKiK, wyżej określone środki są adekwatne do rodzaju uchybienia stwierdzonego niniejszą decyzją. Ponadto podkreślić należy, iż konsumenci nie są adresatami wydanej przez Prezesa UOKiK decyzji, dlatego też tak istotne jest, z uwagi na ochronę ich zbiorowych interesów, uzyskanie informacji o stosowanej przez skarżonego przedsiębiorcę praktyce, stąd uzasadnione są środki wskazane w pkt II sentencji decyzji. Celem określenia środków usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w postaci przedstawienia konsumentom propozycji zmian w dotychczas zawartych i nadal obowiązujących umowach, zawartych w oparciu o kwestionowany wzorzec umowny *Umowa o świadczenie usług w przedszkolu Art School* jest doprowadzenie do stanu, w którym wszystkie zawarte przez skarżonego przedsiębiorcę z konsumentami umowy będą zgodne z obowiązującym prawem. Nałożenie powyżej wskazanych

obowiązków stanowi zatem jedyna realną możliwość uzyskania przez konsumentów informacji o praktykach stosowanych przez Spółkę.

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak punkcie II sentencji decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* w związku z art. 479^{28} §2 k.p.c. od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Bydgoszczy.

Z up. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Bydgoszczy
Dorota Karczewska

Otrzymują:

1. Olsztyńska Grupa Edukacji Dziecięcej EDU Sp. z o.o.
   ul. Janowicza 2A
   10 – 692 Olsztyn

2. a/a